

İHRACAT BEDELLERİNİN YÜZSEKSEN GÜN İÇERİSİNDE YURDA GETİRİLMEMESİNİN SONUÇLARI

Adnan UYAR*

GİRİŞ

Türkiye'de ihracat; İhracat Rejimi Kararı ve Yönetmelikleri ile Türk Parası Kıymetini Koruma hakkındaki kararlar ve bu kararlara ilişkin tebliğler ve talimatlar ile bankacılık teamüllerine göre yürütülür.

İhracat bedelleri; peşin ödeme, alıcı firma prefinansmanı, akreditifli ödeme, vesaik mukabili ödeme, mal mukabili ödeme ve kabul kredili ödeme şekillerinden birine göre yurda getirilerek bir bankaya veya özel finans kurumuna satılır. İhracat bedellerinin beyan edilen Türk parası veya döviz üzerinden yurda getirilmesi esas olup, Türk parası üzerinden yapılan ihracat karşılığında döviz getirilmesi mümkündür. İhracatta ödeme şekillerine ilişkin usul ve esaslar Merkez Bankası'nca belirlenir.

İhraç edilen malların bedelinin süresinde yurda (180 gün) getirilerek bankalar ve özel finans kurumlarına satılmasından ve ihracat hesabının süresinde kapatılmasından ihracatçılar sorumludur.

Alacak hakkının satın alınması suretiyle ticari riskin faktör kuruluşlarınca üstlenilmesi halinde, ihracat bedelinin üstlenilen risk oranında yurda getirilmesinden bu kuruluşlar sorumludur.

İhracata aracılık eden, ihracat bedelleri hesaplarına geçen ve gümrük idarelerince kendilerine gümrük beyannameleri gönderilen bankalar ve özel finans kurumları, ihracat bedellerinin (180 gün içerisinde) yurda getirilmesini ve satışın yapılmasını izlemekle yükümlüdür.

A- HESAP KAPATMA VE İHBAR

Genel olarak yurtdışına ticari amaçla mal ihracında, bedelleri yurda getirilme süresi içinde (180 gün) gelen ihracat ile ilgili hesaplar aracı bankalar veya özel finans kurumlarınca kapatılır.

(*) Vergi Denetmeni

Süresi içinde (180 gün) kapatılmayan hesaplar aracı bankalar veya özel finans kurumlarınca on işgünü içinde muamelenin safhalarını belirten taahhütlü bir mektup göndermek veya makbuz mukabili teslim etmek suretiyle ilgili Kambiyo Müdürlüğüne ihbar edilir.

Kambiyo Müdürlüklerince, ihbarı müteakip yirmi işgünü içinde ilgililere ihracat hesaplarının kapatılmasını teminen, doksan gün süreli ihbarname gönderilir. Bu süre içinde hesapların kapatılması veya mücbir sebep halinin belgelenmesi gerekmektedir.

B- EK SÜRE VE MÜCBİR SEBEP HALLERİ

İhracat bedelinin süresi içerisinde (180 gün) yurda getirilmesi ve bir bankaya veya özel finans kurumuna satılmasına engel olan ve aşağıda belirtilen mücbir sebep hallerinde mücbir sebebin devamı müddetince ilgili Kambiyo Müdürlüğüne ihracatçıya üçer aylık dönemler itibarıyla ek süre verilir.

Aşağıda belirtilen mücbir sebep halleri dışında kalan haklı durumların varlığı halinde, ihracat bedelinin yurda getirilmesine ilişkin ek süre talepleri T.C. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca incelenip sonuçlandırılır.

Mücbir sebep kabul edilebilecek haller:

i) İthalatçı veya ihracatçı firmanın iflası, iflası, ithalatçı firmanın konordato ilan etmesi ve şahıs firmalarında firma sahibinin ölümü,

ii) Grev, lokavt, avarya hali,

iii) İthalatçı memleket resmi makamlarının karar ve işlemleri dolayısıyla ihracat bedellerinin gelmemesi,

iv) Tabii afet, harp ve abluka hali,

v) Malların kaybı, hasara uğraması veya imha edilmesi,

vi) İhtilaf nedeniyle dava açılması veya tahkime başvurulması.

Mücbir sebep hallerinin tevsiki :

(i) ve (vi) halinin yetkili mercilerden, (ii) ve (iv) halinin ithalatçının bulunduğu memleketin resmi makamlarından veya mahalli odaca tasdik edilmiş olmak kaydıyla alıcı veya ithalatçı firmadan (harp ve abluka hali hariç), (iii) halinin ithalatçının bulunduğu memleketin resmi makamlarından, (v) halinin ise sigorta şirketlerinden, uluslararası gözetim şirketlerinden veya ilgili ülke resmi makamlarından alınmış belgelerle tevsik edilmesi şarttır.

Mücbir sebep halleri ile ilgili olarak yurtdışından temin edilecek belgelerin dış temsilciliklerimizce veya Lahey Devletler Özel Hukuku Konferansı çerçevesinde hazırlanan Yabancı Resmi Belgelerin Tasdik Mecburiyetinin Kaldırılması Sözleşmesi hükümlerine göre onaylanmış olması gerekir.

C- TERKİN

Her bir ihracat partisindeki;

a) Haklı ve mücbir sebeplerin varlığı aranmaksızın 50.000 ABD

Doları veya eşitine kadar noksanlıklarda aracı banka ve özel finans kurumlarınca,

b) Mücbir sebep halleri gözönünde bulundurulmak suretiyle 100.000 ABD Doları veya eşitine kadar noksanlıklarda Kambiyo Müdürlüklerince,

c) İlgili ihracatçının bir önceki takvim yılında veya cari yılda getirdiği döviz tutarının yüzde birine kadar noksanlıklarda mücbir sebeplerin varlığı aranmaksızın Kambiyo Müdürlüklerince,

ihracat hesapları kapatılır.

Bunun dışında kalan ihracat tahhüt hesaplarının kapatılmasına ilişkin terkin talepleri, mücbir sebepler ile haklı durumlar gözönünde bulundurulmak suretiyle T.C. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca incelenip sonuçlandırılır.

D- KUR FARKI DEVRİ

Ihracat bedeli dövizlerin süresi içinde yurda getirilmemesi nedeniyle Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'na yatırılması gereken kur farkları bankalar veya özel finans kurumlarınca on işgünü içinde Merkez Bankası'na devredilir.

Sözkonusu on işgünlük sürenin hesaplanmasında işlemin yapıldığı gün hesaba katılmaz.

Bu süre içinde devredilmeyen kur farkları ile ilgili olarak 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri gereğince gecikme zammı tahsil edilir.

Ancak;

Yazımızın (i), (ii), (iii), (iv) ve (v) fıkralarında belirtilen mücbir sebep hallerinin, fiili ihraç tarihinden itibaren yasal döviz getirme süresi içinde meydana geldiğinin ilgili Kambiyo Müdürlüğüne tevsik edilip ek süre alınması durumunda, verilen ek süreler içinde getirilen ihracat bedeli dövizlerin alışı ile,

İhtilaf nedeniyle dava açılması veya tahkime başvurulması halinde ilgili Kambiyo Müdürlüğünün vereceği doksan günlük ihtarname süresi sonuna kadar yurtdışında dava açıldığının veya tahkime başvurulduğunun tevsiki durumunda, mahkeme veya hakem kararının sonucuna bağlı olarak getirilen ihracat bedeli dövizlerin alışı, cari kur uygulanır.

Yazımızın terkin bölümünde de belirtildiği üzere; ilgili ihracatçının bir önceki takvim yılında veya cari yılda getirdiği döviz tutarının yüzde birine kadar noksanlıklarda mücbir sebeplerin varlığı aranmaksızın Kambiyo Müdürlüklerince, ihracat hesapları kapatılır. Ancak terkin tarihinden itibaren yüzseksen gün içinde yurda getirilmesi halinde ihracat bedeli olarak cari kurdan ilgililere ödeme yapılır.

Yukarıdaki haller dışında kalan cari kur uygulamasına ilişkin talepler, kabul edilebilecek haklı durumlar gözönünde bulundurulmak suretiyle T.C. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na incelenip sonuçlandırılır.

E- PARA CEZASI

Yüzseksen günlük yasal süre içinde kapatılamayan hesaplar aracı bankalar veya özel finans kurumlarınca on işgünü içinde muamelenin safhalarını belirten tahhütlü bir mektup göndermek veya makbuz mukabili teslim etmek suretiyle ilgili Kambiyo Müdürlüğüne ihbar edilir.

Kambiyo Müdürlüklerince, ihbarı müteakip yirmi işgünü içinde ilgililere ihracat hesaplarının kapatılmasını teminen, doksan gün süreli ihtarname gönderilir. Bu süre içinde hesapların kapatılması veya mücbir sebep hâlinin belgelenmesi gereklidir.

Şayet Kambiyo Müdürlüğüne gönderilen ihtarname süresinde ihracat hesapları kapatılamaz veya mücbir sebep halleri belgelendirilemez ise gerçek ve tüzel kişiler 1567 sayılı yasanın 3521 sayılı yasayla değişik üçüncü maddesi gereğince; Kambiyo Müdürlüğüne beşmilyon liradan elli milyon liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

İthalat, ihracat ve diğer işlerinde döviz veya Türk Parası kaçırmak kasdıyla muvazaalı işlemlerde bulunanlar yurda getirmekle yükümlü oldukları veya kaçırdıkları kıymetlerin rayiç bedeli kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. İthalat, ihracat ve diğer işlerinde döviz veya Türk parası kaçırmak kasdıyla muvazaalı işlemlere teşebbüs edenler hakkında hükmolunacak para cezası çıkarılmaya teşebbüs edilen kıymetin

rayiç bedelinin yarısından az olamaz. Dövizlerin rayiç bedelinin tesbitinde, suç tarihinde geçerli döviz alış kurları uygulanır.

Hükmolunacak para cezasına, suç tarihi ile tahsil tarihi arasındaki süreler için 6183 sayılı Kanuna göre tespit edilen gecikme zammı oranında, para cezası ile birlikte tahsil olunmak üzere, gecikme faizi uygulanır. Gecikme faizinin hesaplama sırasında ay kesirleri nazara alınmaz.

Yukarıdaki bentlerde yazılı suçların tekrerrüri halinde verilecek cezalar iki kat olarak hükmedilir.

SONUÇ

Yurtdışına yapılan mal ihracatında, ihracat döviz tutarının, gümrük çıkış beyannamesinde yer alan ihraç tarihinden itibaren yüzseksen gün içerisinde ilgili banka veya özel finans kurumu nezdinde kapatılması yani ihraç döviz tutarının ilgili banka nezdinde veya özel finans kurumu nezdinde döviz alım belgesi düzenlenmek suretiyle bozdurulması gerekmektedir. Şayet ihraç döviz tutarının gümrük çıkış beyannamesinde yer alan intaç tarihinden itibaren yüzseksen gün içerisinde, gümrük çıkış beyannamesinde yazılı olan banka veya özel finans kurumu nezdinde kapatılmaz ise ilgili banka veya özel finans kurumu ihracatçı gerçek veya tüzel kişiyi on işgünü içinde Kambiyo Müdürlüğüne ihbar eder.

Kambiyo Müdürlüklerince, ihbarı

müteakip yirmi işgünü içinde ilgililere ihracat hesaplarının kapatılmasını teminen, doksan gün süreli ihtarname gönderilir. Bu süre içinde hesapların kapatılması veya mücbir sebep halinin belgelenmesi gereklidir.

Şayet ilgili Kambyo Müdürlüğünce verilen ihtarname süresi içinde, ilgililerce döviz hesabı kapatılmaz veya mücbir sebep hali belgelendirilemez ise 1567 sayılı yasanın 3521 sayılı yasayla değişik üçüncü maddesi gereğince beşmilyon liradan ellimilyon liraya kadar ağır para cezası verilir.

Şayet ilgililer ithalat, ihracat ve diğer işlerinde döviz veya Türk parası kaçırmak kasdıyla muvazaalı işlemlerde bulunuyorlar ise yurda ge-

tirmekle yükümlü oldukları veya kaçırdıkları kıymetlerin rayiç bedeli kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. İthalat, ihracat ve diğer işlerinde döviz veya Türk parası kaçırmak kasdıyla muvazaalı işlemlere teşebbüs edenler hakkında hükmolunacak para cezası kaçırılmaya teşebbüs edilen kıymetin rayiç bedelinin yarısından az olamaz. Hükmolacak para cezasına, suç tarihi ile tahsil tarihi arasındaki süreler için 6183 sayılı Kanuna göre tespit edilen gecikme zammı oranında, para cezası ile birlikte tahsil olunmak üzere, gecikme faizi uygulanır.

Suçların tekerrürü halinde verilecek cezalar iki kat olarak hükmedilir.